

І. І. Піскун,

кандидат юридичних наук, доцент

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2401-7988>

О. В. Устич,

слухач

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-2268-6834>

ЮРИДИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТА ТА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗЛОЧИНУ – МАРОДЕРСТВО

Національний університет оборони України
проспект Повітряних Сил, 28, 03049, Київ, Україна
E-mail: ipiskun2016@gmail.com

Мета: дослідити поняття та юридичну характеристику суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину – мародерство, а також здійснити системний аналіз особливостей юридичного складу даного кримінального правопорушення. **Методи дослідження:** становлять основні методи та засоби пізнання, такі як: документального аналізу і синтезу, порівняння, об'єктивної істини, пізнавально-аналітичний, міжгалузевий метод юридичних досліджень, узагальнення. **Результати:** комплексно проаналізовано поняття та особливості юридичного складу кримінального злочину – мародерство. Визначено сучасний стан законодавства України щодо кримінального правопорушення – мародерство. **Обговорення:** суб'єкт та суб'єктивна сторона мародерства є обов'язковими частинами юридичного складу даного злочину, без яких він є недійсним. Визначення суб'єктів такого кримінального правопорушення, як мародерство, дозволяє розглядати суб'єктивну сторону мародерства як вину прямого умислу.

Ключові слова: військові кримінальні правопорушення; мародерство; суб'єкт кримінального правопорушення; суб'єктивна сторона кримінального правопорушення; юридичний склад злочину.

Постановка проблеми та її актуальність. В умовах російсько-української війни багато українців зіштовхнулися з проблемою збереження свого майна, адже загарбницька війна спровокувала збільшення кількості кримінальних правопорушень, які посягають на власність. Прояви таких злочинних дій відбуваються не тільки з боку російських військових, а й досить часто від своїх власних земляків. Антисоціальні особи здійснюють розкрадання майна жителів міст, які покинули місця свого проживання, рятуючись від обстрілів та ракетних ударів. Крадії «працюють» в оселях громадян прямо під час обстрілів, будучи в епіцентрі бойових дій, у той час коли власники майна перебувають у бомбосховищах. Привласнення чужого майна є до-

датковим мотиватором участі російських військовослужбовців у бойових діях та способом матеріального збагачення [1, с. 129]. На даний час у суспільстві склалася позиція, що всі скоювані в умовах воєнного часу кримінальні правопорушення проти власності необхідно кваліфікувати як мародерство. Це, в свою чергу, актуалізує тему мародерства, зокрема в аспекті юридичної характеристики суб'єкта та суб'єктивної сторони злочину-мародерства з метою розмежування даного кримінального правопорушення від інших злочинних діянь в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Аналіз досліджень і публікації з проблеми. Ідейно-інформаційним підґрунтям статті став науковий доробок таких авторів, як А. Бібік,

Л. Ван ден Херик, І. Гриненко, Д. Дам-Де Йонг, О. Джужа, С. Дячук, О. Зайцев, А. Огнієвич, А. Саєнко, О. Филь, С. Харитонов, Л. Хойнацька та ін.

Мета статті полягає у здійсненні дослідження поняття та юридичної характеристики суб'єкта і суб'єктивної сторони злочину – «мародерство», а також проведенні системного аналізу особливостей юридичного складу даного кримінального правопорушення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ст. 62 Конституції України вказує на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку та встановлено обвинувальним вироком суду. В свою чергу, ст. 68 Основного Закону застерігає громадян України про те, що незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності [2].

Суб'єкт кримінального правопорушення та суспільно-небезпечне діяння нерозривно пов'язані одне з одним, вони є нероздільними в кримінальному праві України. Загальноприйнятим визначенням суб'єкта кримінального правопорушення є таке: фізична, осудна особа, яка до вчинення кримінального правопорушення досягла віку кримінальної відповідальності [3]. Таке визначення суб'єкта кримінального правопорушення впливає зі ст. 18 Кримінального кодексу України (далі – КК України), де законодавець чітко визначив поняття суб'єкта кримінального правопорушення та його основних ознак, до яких відносяться:

1) фізична особа (хоча в КК України визначена відповідальність юридичних осіб, вони не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності, до них застосовуються лише заходи кримінально-правового впливу. Науковцями загальновизнано, що такий стан речей – колізія в кримінальному праві. Однак на даний час – це єдиний можливий варіант мати певний визначений кримінально-правовий вплив на юридичних осіб, які порушують кримінальне законодавство);

2) встановлений кримінальним законодавством вік кримінальної відповідальності;

3) осудність.

Детально розглянемо перелічені у законодавстві ознаки суб'єкта кримінального правопорушення.

1. Суб'єктом кримінального правопорушення визнається виключно фізична особа. Відповідно до ст. 24 Цивільного кодексу України людина як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою [4]. Фізична особа має низку ознак, за допомогою яких законодавець має можливість у відповідних статтях (частинах статей) Особливої частини КК України передбачати види злочинів зі спеціальним суб'єктом. Такими ознаками є професія, посада, громадянство, стать тощо.

2. Також законодавець у ст. 22 КК України визначив дві вікові межі для притягнення до кримінальної відповідальності неповнолітніх: загальний вік кримінальної відповідальності, який настає з досягненням особи 16-річного віку; знижений вік кримінальної відповідальності, який починається з досягнення винної особи 14-річного віку. В основі такого поділу лежить критерій усвідомлення особою значення своєї діяльності, усвідомлення її суспільно протиправних наслідків. У ч. 2 ст. 22 КК України визначений перелік кримінальних правопорушень, відповідальність за які настає з 14-річного віку, перелік таких кримінальних правопорушень є вичерпним. У віці з 14 до 16 років, якщо особа вчинила кримінальне правопорушення, не передбачене ч. 2 ст. 22 КК України, кримінальної відповідальності не несе [3].

Виходячи з теорії кримінального права та практики застосування норм КК України є ще один вид віку суб'єкта кримінального правопорушення, який прямо не передбачений КК України – підвищений вік кримінальної відповідальності. Нижня норма цього віку не визначена, вона є динамічною та залежить від суб'єкта кримінального правопорушення та вчиненого ним діяння. Мова йде про так звані спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень, тобто фізичних осудних осіб, які досягли віку кримінальної відповідальності на момент вчинення кримінального правопорушення та мають певні особливі характерні лише для них ознаки. Наприклад, при прийнятті про-

позиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 364 КК України) суб'єктом кримінального правопорушення є службова особа (спеціальний суб'єкт). Службова особа, за ознаками, визначеними у примітці до ст. 364 КК України, Законі України «Про державну службу», повинна досягти 18-річного віку, тобто вбачаємо приклад підвищеного віку кримінальної відповідальності [3]. Аналогічні положення стосуються суб'єкта злочину-мародерства.

Враховуючи те, що мародерство – це злочин війни або локального збройного конфлікту [5; 6], важливо звернути увагу на те, що суб'єкти кримінального правопорушення, передбаченого ст. 432 КК України, – спеціальні – військово-службовці, або військовозобов'язані чи резервісти під час проходження зборів.

У ст. 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» визначено, що військовослужбовці – це особи, які проходять військову службу в Збройних силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також правоохоронних органах спеціального призначення, Державної пенітенціарної служби, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, посади, в яких комплектуються військовослужбовцями [7]. Пролонгуючи положення цієї норми, ст. 15 цього Закону визначає, що на строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилися 18 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу. Також ст. 20 вказаного Закону передбачає вік та перелік інших умов для прийняття на військову службу за контрактом для різних категорій військових посад та військових звань.

Відтак, суб'єктом мародерства можуть бути лише військовослужбовці [8, с. 534], при чому належність їх до громадянства певної країни для кваліфікації діяння за ст. 432 КК України значення немає. Військовослужбовці іншої країни (за досвідом російсько-української війни, яка

розпочалась 24 лютого 2022 року, військово-службовці Російської Федерації), які вчиняли факти мародерства на території України відповідають за законодавством нашої держави. При цьому забезпечується принцип дії кримінального закону в просторі (територіальний принцип), тобто за вчинення кримінального правопорушення в межах адміністративних кордонів України, суб'єкт кримінального правопорушення несе відповідальність за кримінальним законодавством України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, ратифікованими Верховною Радою України. Також суб'єкти кримінального правопорушення, передбаченого ст. 432 КК України, можуть бути резервістами, за умови виконання останніми службових обов'язків у військовому резерві під час проходження зборів (підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо).

Розглядаючи питання поняття та загально-правової характеристики кримінального злочину С. Дячук стверджує, що «практично неможливим є вчинення військовозобов'язаними будь-яких військових злочинів в умовах воєнного стану, у тому числі злочинів, передбачених ст. 427, 429-435, оскільки з початком воєнних дій усі військовозобов'язані призиваються на військову службу і набувають статусу військовослужбовців» [9].

Тобто, мародерство є суто військовим кримінальним правопорушенням, виконавцем якого можуть бути лише особи, передбачені в ст. 401 КК України [10, с. 196]. При цьому суб'єктом військових кримінальних правопорушень не виступає особа, яку було незаконно призвано на військову службу (через стан її здоров'я або через недодержання нею призовного віку тощо). При наявності таких ознак особа, яка вчинила правопорушення нестиме кримінальну відповідальність за іншими статтями КК України. Тобто, якщо особа вчинила мародерство, але під час проведення досудового слідства було встановлено, що їй незаконно присвоєно статус військовослужбовця (наприклад, недодержання нею віку військового призову), вона буде притягнута до кримінальної відповідальності за ст. 185 або 186 КК України

зважаючи на додаткові обставини вчинення нею кримінального правопорушення.

3. Осудність – це одна з обов'язкових ознак суб'єкта кримінального правопорушення. Згідно з ч. 1 ст. 19 КК України осудною є особа, котра під час вчинення кримінального правопорушення могла усвідомлювати свої дії чи бездіяльність та керувати ними [3]. Фактично осудність є одним із критеріїв відмежування кримінально-протиправного діяння від не протиправного. Неосудна особа – протилежне поняття осудності – не може бути суб'єктом кримінального правопорушення. Зі змісту кримінально-правових норм КК України зрозуміло, що кримінальне правопорушення може бути вчинено обмежено осудною особою.

Наприклад, О. Зайцев стверджує, що обмежена осудність наділена власним самостійним значенням та проміжним характером між осудністю та неосудністю [11]. Але вона більш подібна з неосудністю такими ознаками:

1) формули змішаного типу, які свідчать про те, що обмежена осудність та неосудність містять кожна по два критерії – медичний та юридичний;

2) медичний критерій полягає в наявності психічного розладу;

3) проявляється у здатності особи усвідомлювати свої дії чи бездіяльність та керувати ними.

Але тяжкість психічного розладу у разі неосудності набагато більша, ніж у разі обмеженої осудності. Неможливість особи усвідомлювати свої дії (бездіяльності) або керувати ними у разі неосудності є повною, а у випадку обмеженої осудності зазначені особливості в особі є наявні, але вони певним чином обмежені. Ознаки відмінності між формулами обмеженої осудності і неосудності зводяться до характеру зв'язку, стику між медичним і юридичним критеріями. Відмінність обмеженої осудності від неосудності полягає в різних кримінально-правових наслідках [12, с. 183-186]. Обмежена осудність обґрунтовує наявність суб'єкта злочину, що разом з іншими елементами складу злочину є підставою кримінальної відповідальності.

Обмежена осудність впливає на призначення судом покарання особі, винній у вчиненні кри-

мінального правопорушення. Як правило, строк покарання зменшується до верхньої межі санкції кримінально-правової норми, яка передбачає кримінальну відповідальність за вчинене діяння.

Аналіз основних ознак суб'єкта кримінального правопорушення свідчить, що суб'єктами мародерства можуть бути громадяни України (військовослужбовці, військовозобов'язані, резервісти під час проходження ними зборів), іноземці, особи без громадянства, придатні за станом здоров'я до військової служби.

Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення четвертий, не менш важливий за інші, елемент складу кримінального правопорушення, без якого визнання певного діяння кримінально караним є неможливим.

Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення – це внутрішній зміст кримінального правопорушення, це ті психічні процеси, які проходять у свідомості особи під час підготовки, безпосереднього вчинення кримінального правопорушення та після нього. Це психічне ставлення винної особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння та його наслідків [13]. Точне та правильне визначення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення впливає на:

1) відмежування одних кримінальних правопорушень від інших, суміжних, тобто правильна кваліфікація вчиненого діяння;

2) встановлення індивідуального ступеня небезпечності особи для суспільства;

3) індивідуалізацію покарання для винної особи, вирішення питання про можливе звільнення від відбування покарання.

Суб'єктивна сторона фактично відображає внутрішні психічні процеси, які відбуваються в мозку людини. Загально прийнято поділяти ці процеси на три групи: інтелектуальні, вольові та емоційні. Хоча ці групи пов'язані між собою та перебувають у тісному взаємозв'язку.

Суб'єктивну сторону характеризують такі юридичні ознаки: 1) вина, 2) мотив, 3) мета, 4) емоційний стан.

Вина – це психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння (дії чи бездіяльності). Вина буває у формі умислу (умисна форма вини) та необережності (необережна форма вини). Без

вини не може бути кримінального правопорушення. Ст. 62 Конституції України закріплює, що особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду [2]. Така позиція українського законодавства дублюється і в ч. 2 ст. 2 КК України [3].

Деякі науковці підтримують точку зору про подвійну форму вини, яка полягає в тому, що особа усвідомлює суспільно небезпечний характер вчинюваної нею дії чи бездіяльності, передбачала його проміжні суспільно небезпечні наслідки та бажала їх настання й при цьому до інших (кінцевих) наслідків ставилася необережно [14, с. 398]. Ми також вважаємо, що подвійна форма вини можлива.

Умисел, в свою чергу, в теорії кримінального права та кримінального законодавства поділяється на прямий та непрямий.

Інші перераховані нами ознаки суб'єктивної сторони: мотив, мета емоційний стан тощо є факультативними, тобто їх наявність або відсутність не впливає на кваліфікацію діяння як кримінального правопорушення. Однак, в деяких складах кримінальних правопорушень законодавець прямо вказує на обов'язковість однієї або кількох з цих ознак, тоді ознаки з факультативних стають обов'язковими та прямо впливають на кваліфікацію діяння.

Суб'єктивна сторона мародерства полягає у вині в формі прямого умислу. Обов'язковою ознакою є корисливий мотив. Мародерство вважається закінченим з моменту, коли правопорушник має змогу розпоряджатися викраденими предметами на власний розсуд.

Висновки. Зважаючи на проведені дослідження та вивчення наукової юридичної літератури, яка розкриває сутність та зміст кожного з елементів складу кримінального правопорушення та безпосередньо власне мародерства, можна зробити наступні висновки:

1. Суб'єкти мародерства – військовослужбовці, військовозобов'язані, резервісти під час проходження ними зборів. Можуть бути як громадяни України, так і іноземці, особи без гро-

мадянства, придатні за станом здоров'я до військової служби.

2. Суб'єктивну сторону мародерства варто розглядати, як вину у формі прямого умислу. Для кваліфікації протиправних дій суб'єкта мародерства обов'язково має бути корисливий мотив, тобто заволодіння речами потерпілої особи з метою власної матеріальної наживи.

Література

1. Fyl O., Khoynatska L. Looting as a way of waging the war of the Russian Federation against Ukraine and a motivational factor for russian servicemen. *Ukrainian Historical Journal*. 2022. № (4). С. 129-138.

2. Конституція України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 04.03.2024).

3. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20230428#Text> (дата звернення: 04.03.2024).

4. Цивільний кодекс України від 16 січ. 2003 р. 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 04.03.2024).

5. Van den Herik L., Dam-De Jong D. Revitalizing the Antique War Crime of Pillage: The Potential and Pitfalls of Using International Criminal Law to Address Illegal Resource Exploitation during Armed Conflict. *Criminal Law Forum*. 2011. Vol. 22. P. 237–273.

6. Palarczyk D. Ecocide Before the International Criminal Court: Simplicity is Better Than an Elaborate Embellishment. *Criminal Law Forum*. 2023. Vol. 33. Issue 4. P. 4–58.

7. Воєнні та військові злочини: як їх не плутати: назва з екрану. URL: <https://shtab.net/news/view/voenni-ta-vijskovi-zlochiny-yak-jix-ne-plutati/> (дата звернення: 04.03.2024).

8. Саєнко А.Г., Огнієвич А.О. Щодо питання розмежування військового кримінального правопорушення – мародерства та кримінальних правопорушень проти власності, вчинених в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 523–526.

URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/125.pdf (дата звернення: 04.03.2024).

9. Дячук С.І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини). Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. Київ, 2005. 680 с.

10. Kharytonov S. Looting: Criminal Law Characteristic. *Problems of Legality*. 2023. № 161. P. 188–201.

11. Зайцев О.В. Обмежена осудність у кримінальному праві України: монографія. Харків: Майдан. 2007. 240 с.

12. Гриненко І. Ознаки суб'єкта злочину як критерій класифікації злочинів. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 182-187.

13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України за заг. ред. Джужі О.М., Савченка А.В., Чернея В.В. Київ: Юрінком інтер, 2018. 1104 с.

14. Бібік А.М. Поняття і значення суб'єктивної сторони злочину. *Матеріали всеукр. наук.-практ. on-line конференції аспірантів, молодих учених та студентів, присвяченої Дню науки* (14 трав. 2014 р.). Житомир: Житомирська політехніка, 2014. С. 398-399.

Refereces

1. Fyl O., Khoynatska L. Looting as a way of waging the war of the Russian Federation against Ukraine and a motivational factor for russian servicemen. *Ukrainian Historical Journal*, 2022. № (4). S. 129-138.

2. Koncyytytsiia Ukrainy vid 28 chepv. 1996 p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (data zvernennia: 04.03.2024).

3. Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 05 kvit. 2001 r. № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20230428#Text> (data zvernennia: 04.03.2024).

4. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sich. 2003 r. 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (data zvernennia: 04.03.2024).

5. Van den Herik L., Dam-De Jong D. Revitalizing the Antique War Crime of Pillage: The Potential and Pitfalls of Using International Criminal Law to Address Illegal Resource Exploitation during Armed Conflict. *Criminal Law Forum*. 2011. Vol. 22. R. 237–273.

6. Palarczyk D. Ecocide Before the International Criminal Court: Simplicity is Better Than an Elaborate Embellishment. *Criminal Law Forum*. 2023. Vol. 33. Issue 4. R. 4–58.

7. Voienni ta viiskovi zlochyny: yak yikh ne plutaty: nazva z ekranu. URL: <https://shtab.net/news/view/voenni-ta-viiskovi-zlochiny-yak-jix-ne-plutati/> (data zvernennia: 04.03.2024).

8. Saienko A.H., Ohniievych A.O. Shchodo pytannia rozmezhuvannia viiskovoho kryminalnogo pravoporushennia – maroderstva ta kryminalnykh pravoporushen proty vlasnosti, vchynenykh v umovakh voiennoho stanu. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2022. № 5. S. 523–526. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/125.pdf (data zvernennia: 04.03.2024).

9. Diachuk S.I. Zlochyny proty vstanovlenoho poriadku nesennia viiskovoi sluzhby (viiskovi zlochyny). *Naukovo-praktychnyi komentar do Kryminalnogo kodeksu Ukrainy*. Kyiv, 2005. 680 s.

10. Kharytonov S. Looting: Criminal Law Characteristic. *Problems of Legality*. 2023. № 161. R. 188–201.

11. Zaitsev O.V. Obmezheni osudnist u kryminalnomu pravi Ukrainy: monohrafiia. Kharkiv: Mайдan. 2007. 240 s.

12. Hrynenko I. Oznaky subiekta zlochynu yak kryterii klasyfikatsii zlochyniv. *Pidpriemstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 7. S. 182-187.

13. Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy za zah. red. Dzhuzhi O.M., Savchenka A.V., Chernieia V.V. Kyiv: Yurinkom inter, 2018. 1104 s.

14. Bibik A.M. Poniattia i znachennia subiektyvnoi storony zlochynu. *Materialy vseukr. nauk.-prakt. on-line konferentsii aspirantiv, molodykh uchennykh ta studentiv, prysviachenoi Dniu nauky* (14 trav. 2014 r.). Zhytomyr: Zhytomyrska politekhnik, 2014. S. 398-399.

Ivan Piskun, Oleksandr Ustych

LEGAL CHARACTERISTICS OF THE SUBJECT AND THE SUBJECTIVE SIDE OF THE CRIME – PILGGER

National Defence University of Ukraine
28, Vozdukhovyykh Syliy Avenue, 03049, Kyiv, Ukraine
E-mail: ipiskun2016@gmail.com

*The purpose of the article is aimed at researching the concept and signs of the composition of the legal characteristics of the subject and the subjective side of the crime of looting, as well as conducting a systematic analysis of the features of the legal composition of this criminal offense. **Research methods** are the main methods and means of knowledge, such as: documentary analysis and synthesis, comparison, objective truth, cognitive-analytical, interdisciplinary method of legal research, generalization. **Results:** the concepts and features of the legal composition of the crime of looting were comprehensively studied. The current state of Ukrainian legislation regarding the criminal offense of looting is analyzed. Also, taking into account the conducted research and study of scientific legal literature, which reveals the essence and content of each of the elements of the criminal offense, and looting itself, it was established that the subjects of looting are military personnel, conscripts, reservists during their training (they can be both citizens of Ukraine and foreigners, stateless persons, fit for military service due to their health). The definition of the subjects of such a criminal offense as looting allows to consider the subjective side of looting as the fault of direct intent (to qualify the illegal actions of the subject of looting, there must necessarily be a selfish motive, i.e. taking possession of the victim's belongings for the purpose of one's own material gain). **Discussion:** the subject and the subjective side of looting are mandatory parts of the legal composition of this crime, without which it is invalid. At the same time, looting is considered completed from the moment when the offender is able to dispose of the stolen items at his own discretion.*

***Key words:** military criminal offenses; looting; the subject of a criminal offense; the subjective side of a criminal offense; the legal nature of the crime.*

Стаття надійшла до редакції 20.03.2024